

KARDOS SÁNDOR ISTVÁN

A rendőri korrupció büntetésének igénye

A rendőri korrupció elleni fellépés egyik fontos eleme – egyes vélemények szerint meghatározó része – a cselekmények elkövetőivel szemben alkalmazott büntetési szankciók mielőbbi érvényesülése. A büntetések rendszerét a rendőri vezetői, parancsnoki állomány a jogszabályokban meghatározott joga és kötelessége alapján, bizonyos esetekben mérlegelési jogkörében is eljárva érvényesíti, ezáltal egy rendőri kisközösségen belüli elmarasztalási gyakorlat minden esetben visszatükrözi az adott vezető erkölcsi követelményrendszerét. Arra vonatkozóan viszont kevés ismeretünk van, hogy az állomány mit gondol az elmarasztalások szükséges mértékéről, mely kijelentés különösen igaz a korrupciós jellegű magatartások vonatkozásában.

Kutatási kérelem alapján – doktori kutatás keretében – empirikus felmérést végeztünk az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott rendőri szerv¹ hivatásos állománya körében a rendőri korrupcióról. Ez egyebek között arra is kiterjedt, hogy az egyértelműen korrupt magatartás esetén milyen mértékű elmarasztalást tart megfelelőnek és/vagy elégségesnek az állomány. A tanulmány keretében a külön erre a célra összeállított kérdőív kérdéseire adott válaszokat a SPSS statisztikai program alkalmazásával² értékeltük.

A felmérés céljából összeállított kérdőív kérdései közül jelen tanulmányban – tekintettel annak területi korlátaira – kizárólag egy kérdést értékeltünk, kutatásunk további eredményeit egyéb publikációkban közöljük, illetve az empirikus felmérés megállapításait doktori értekezés keretében mutatjuk

1 A rendőrség 2011. január 1-jétől – a korábbi, szervezetenként egységes rendőrséggel szemben – három pillérből áll: az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervből (ORFK), a belső bűnmegelőzési és büntetés-végrehajtási feladatokat ellátó szervből (Nemzeti Védelmi Szolgálat; NVSZ), valamint a terrorizmust elhárító szervből (Terrorelhárító Központ; TEK).

2 Az SPSS (Statistical Package for Social Science) statisztikai szoftvert a Stanfordi Egyetemen fejlesztették ki az 1960-as évek elején, majd 1968-ban alakult meg az SPSS multinacionális szoftvercéggé. 1992-ben az SPSS volt az első olyan szoftvercéggé, amely Microsoft Windows környezetre statisztikai szoftvert fejlesztett ki. A szoftver legsikeresebb változata az SPSS for Windows, amely jelenleg is piacvezető. A Windows operációs rendszer felhasználásával működő számítógépes program statisztikai adatok elemzésére, osztályozására és feldolgozására specializálódott, segítségével olyan trendek és minták értékelhetők és fedezhetők fel egy adott adatbázisban, amelyek egyéb adat- és/vagy táblázatkezelő programokkal nem feltárhatók és nem vizsgálhatók. A rendszert a tudományos kutatásokon kívül elsősorban szociológiai elemzésekben és piackutatásban használják.

be. A kérdőíves felmérés – keresztmetszeti vizsgálat lévén – aktuális állapotot mutat, egyes kérdéskörök vonatkozásában viszont lehetőség nyílt arra, hogy a feltárt adatokat összevessük a korábbi hasonló jellegű kutatások adataival is. A jelen tanulmányban értékelt kérdéskört előzményi kutatásokban nem mérték fel, ezért nincs összehasonlítási mintánk.

A kutatás módszertana

A felmérést önkéntesen kitöltött, anonim kérdőív alapján folytattuk le 2014. december és 2015. június között, a kutatáshoz az ORFK vezetőjétől kértünk írásos engedélyt. A kérdőív első része a rendőri korrupcióval kapcsolatban 18 kérdést (17 zárt és 1 nyitott kérdés), a második része a válaszadók szolgálati tevékenységére és életkörülményeire vonatkozóan 8 kérdést tartalmazott.

A kutatás keretében 238 hivatásos állományú rendőr töltött ki értékelhető adatlapot.³ A mintavételkor több szempontot is figyelembe vettük: valamennyi szolgálati ághoz, illetve szakszolgálathoz tartozó személy bevonása megtörtént, a személyi állomány arányának megfelelően vettek részt a beosztottak, alsó, közép- és felső szintű vezetők, továbbá a központi, a területi és a helyi szervek állományában szolgálatot teljesítők. A kérdőívet a budapesti székhelyű valamennyi rendőri szervnél, valamint további 14 megyei rendőrfőkapitányság állománya körében töltöttük ki, köztük schengeni külső és belső megyékben is. Ily módon a sokoldalú mintavétel alapján kapott eredmények lehetőséget adnak érdemi következtetések levonására.

A kutatás során a válaszadókra vonatkozó személyes jellegű adatok (*életkor, tényleges szolgálati viszony, anyagi helyzet és családi állapot*) vonatkozásában a kiválasztás véletlenszerűen történt. A résztvevők rendfokozati állománycsoport szerinti megoszlását nem vizsgáltuk, mivel a rendőri hivatásos szolgálat során a rendfokozat elérése kizárólag a szolgálati jogviszonyban történik meg, erre tekintettel álláspontunk szerint az aktuálisan viselt rendfokozat a kutatás kérdéseinek megválaszolásában nem játszott szerepet.

³ A kitöltési hajlandóság – a szakirodalmi adatok tükrében – jónak mondható. A kiküldött háromszáz kérdőív 79,3 százaléka érkezett vissza kitöltve.

A válaszadók összetétele

A kutatás során értékelhető adatlapot kitöltők között 78 nő, 160 férfi volt, az életkor és a tényleges szolgálati idő szerinti megoszlást az 1. és a 2. számú táblázat tartalmazza.

1. számú táblázat
A válaszadók életkor szerinti megoszlása

Életkori megoszlás (év)	Résztvevők száma (fő)
18–25	16
26–35	72
36–45	103
46–55	45
56–	2
Összesen	238

2. számú táblázat
A válaszadók tényleges szolgálati idő szerinti megoszlása

Tényleges szolgálati idő (év)	Résztvevők száma (fő)
–5	30
6–10	41
11–15	42
16–20	46
21–25	53
26–	26
Összesen	238

Kijelenthető, hogy a meghatározott életkori csoportok teljes lefedése mellett a szolgálati tevékenységet tekintve a legaktívabb korosztály vett részt, a válaszadók között dominánsan a 26 és 45 év közöttiek voltak jelen (*a válaszadók 73,5 százalékéka*).

A kutatásba bevont személyek polgári iskolai végzettség szerinti megoszlását a 3. számú táblázat tartalmazza.

3. számú táblázat
A válaszadók legmagasabb polgári iskolai végzettség szerinti megoszlása

Legmagasabb polgári végzettség	Résztvevők száma (fő)
középiskola	66
főiskola	115
egyetem	57
Összesen	238

Az adatok alapján a megkérdezettek döntően főiskolai végzettségűek – ezáltal tiszti beosztásúak és rendfokozatúak –, a középiskolai, valamint az egyetemi végzettségűek aránya közel megegyező. A rendőrszakmai végzettség megoszlása alapján a résztvevők közül 71-nek alapfokú, a döntő többségnek viszont (167) felsőfokú rendőrszakmai végzettsége volt.

Meghatározó értékelési szempontként jelöltük meg a megkérdezett személyek beosztás, szolgálati hely, valamint szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlását (4., 5., 6. számú táblázat).

A kutatásban részt vevők összetétele alapján kijelenthető, hogy a válaszadók a rendőrség személyi állományát a szakterületek szerinti tagozódásnak megfelelően reprezentálták.

Az empirikus felmérés adatainak értékelése

Jelen tanulmányban a kérdőív egy kérdését értékeljük, amely arra vonatkozott, hogy a válaszadó megítélése szerint milyen munkáltatói szankció az ideális a

4. számú táblázat

A válaszadók beosztás⁴ szerinti megoszlása

Szolgálati beosztása	Résztvevők száma (fő)
beosztott	166
alsóbb szintű vezető	38
középvezető	31
felső vezető	3
Összesen	238

5. számú táblázat

A válaszadók szolgálati hely szerinti megoszlása

Szolgálati helye	Résztvevők száma (fő)
országos szintű rendőri szerv	30
területi szintű rendőr szerv	97
helyi szintű rendőri szerv	111
Összesen	238

6. számú táblázat

A válaszadók szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlása

Szolgálati ág vagy szakszolgálat	Résztvevők száma (fő)
bűnügyi szolgálati ág	57
közrendvédelmi szolgálati ág	43
közlekedésrendészeti szolgálati ág	32
határrendészeti szolgálati ág	21
igazgatásrendészeti szolgálati ág	11
személy- és objektumvédelmi szolgálati ág	9
gazdasági szakszolgálat	5
humánigazgatási szakszolgálat	19
hivatali szakszolgálat	25
ellenőrzési szakszolgálat	16
Összesen	238

⁴ A felmérés keretében alsóbb szintű vezetőnek a csoport- és alosztályvezetőt, valamint a szolgálatirányító parancsnokot, középszintű vezetőnek az osztály-, szolgálat- és főosztályvezetőt, illetve azzal azonos szintű vezetőt, felső vezetőnek a megyei szintű szervek vezetői állományát tekintettük.

rendőri intézkedése kapcsán jogszerűtlenül pénzt vagy ellenszolgáltatást elfogadó rendőr esetében. A kérdőíven a szankció mértéke szerinti sorrendben hét nevesített elmarasztalási lehetőség szerepelt, közülük kizárólag egyet kellett megjelölni.⁵ Az elmarasztalási lehetőségek jelölés szerinti megoszlását a 7. számú táblázat tartalmazza.

7. számú táblázat

A szankciók jelölés szerinti megoszlása

Szankciók	Jelölések száma	Jelölések aránya
szóbeli figyelmeztetés	1	0,4
írásbeli figyelmeztetés	6	2,5
fizetés csökkentése	4	1,7
rendfokozatban visszavetés	6	2,5
egyéb szolgálati beosztásba helyezés	11	4,6
alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés	18	7,6
szolgálati viszony megszüntetése	192	80,7
Összesen	238	100,0

A táblázat adatai szerint az állomány jelentős része (*csaknem ötöde*) a rendőri intézkedés kapcsán jogszerűtlenül pénzt vagy ellenszolgáltatást elfogadó rendőrt az állományban tartaná, vagyis úgy foglaltak állást, hogy a korrupcióban – a feltett kérdés megfogalmazása szerint egyértelműen – érintett rendőr a továbbra is szolgálatot láthat el.

A kérdésekre kapott válaszokat értékeltük a válaszadók kemény változók szerinti megoszlása vonatkozásában is. Kíváncsiak voltunk, hogy a véleményeket mennyiben befolyásolta a nem, a kor, az iskolai végzettség vagy az eltöltött szolgálati idő, és a szolgálati hely, valamint az aktuális szolgálati szakterület. Számos tényező vonatkozásában nem találtunk érdemi eltérést, viszont értékelhető adattal szolgált a válaszok nemek szerinti megoszlása (8. számú táblázat).

Az adatok alapján a nők nagyobb arányban jelölték a korrupcióban közreműködő rendőr elmarasztalására a szolgálati viszony megszüntetését megfelelő szankciónak, továbbá kimutatható, hogy az első három szankcionálási lehetőséget összességében kisebb arányban javasolták, mint a férfiak.

⁵ A felsorolt szankciók a kérdőíven feltüntetett sorrend szerint: 1. szóbeli figyelmeztetés; 2. írásbeli figyelmeztetés; 3. fizetés csökkentése; 4. rendfokozatban visszavetés; 5. egyéb szolgálati beosztásba helyezés; 6. alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés; 7. szolgálati viszony megszüntetése. *A szóbeli figyelmeztetés normában nem nevesített szankció, létrehozására kizárólag a kutatás céljából volt szükség.*

8. számú táblázat

A válaszok nemek szerinti megoszlása

Szankciók	Nő	Férfi	Összesen (fő)
szóbeli figyelmeztetés	–	1 fő (0,6%)	1
írásbeli figyelmeztetés	2 fő (2,6%)	4 fő (2,5%)	6
fizetés csökkentése	–	4 fő (2,5%)	4
rendfokozatban visszavetés	2 fő (2,6%)	4 fő (2,5%)	6
egyéb szolgálati beosztásba helyezés	4 fő (5,1%)	7 fő (4,4%)	11
alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés	4 fő (5,1%)	14 fő (8,7%)	18
szolgálati viszony megszüntetése	66 fő (84,6%)	126 fő (78,8%)	192
Összesen	78 fő (100%)	160 fő (100%)	238

A válaszok életkor, valamint tényleges szolgálati idő szerinti megoszlását mutatja a 9. és a 10. számú táblázat.

Megfigyelhető, hogy az életkor emelkedésével egyenes arányban nő a szolgálati viszony megszüntetést jelölők aránya egy-egy korosztályon belül. A legnagyobb arányban a „legfelső” korosztály tagjai jelölték ezt az elmarasztalási formát, bár a minta kis száma miatt ez az adat nem értékelhető mérvadónak. Ezen utolsó adattól függetlenül is egyértelmű a tendencia a korosztályok között.

Egyebekben az adatok nagy szórást mutatnak, az viszont említést érdemel, hogy a legsúlyosabb elmarasztalás jelölésével párhuzamosan, folyamatosan csökkent a sorrendben előtte lévő – az alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés – jelölési aránya korosztályonként.

Az adatok arra utalnak, hogy az életkor emelkedésével a rendőri állomány egyre jobban ítéli el a korrupciót, ennek több oka lehet. Álláspontunk szerint a jelenség részben indokolható az életkor emelkedésével együtt járó értékrendváltozással, részben indokolható viszont a rendőrszakmai ismeretek bővülésével – elsődlegesen – tapasztalati úton arról, hogy a korrupciós cselekmények milyen szankcionálást vonnak, vonhatnak maguk után a szervezeten belül. Ez a körülmény megítélésünk szerint jelentős véleményformáló tényező az egyén esetében.

Az egyes elmarasztalásokra adott jelölések megoszlását a tényleges szolgálati idő szerint is megvizsgáltuk (10. számú táblázat).

Az adatok a korrupció szankcionálása terén nem mutatnak olyan egyértelmű tendenciát, mint az életkor esetében. Kijelenthető viszont, hogy mindkét értékelésnél a „legfelső kategóriába” tartozók jelölték legnagyobb arányban a szolgálati viszony megszüntetését.

9. számú táblázat

A válaszok életkor szerinti megoszlása

Szankciók	Életkori kategóriák					Összesen
	18–25	26–35	36–45	46–55	56–	
szóbeli figyelmeztetés	–	–	–	1 fő (2,2%)	–	1
írásbeli figyelmeztetés	–	3 fő (4,2%)	3 fő (2,9%)	–	–	6
fizetés csökkentése	–	–	3 fő (2,9%)	1 fő (2,2%)	–	4
rendfokozatban visszavetés	1 fő (6,2%)	5 fő (6,9%)	–	–	–	6
egyéb szolgálati beosztásba helyezés	1 fő (6,2%)	6 fő (8,3%)	4 fő (3,9%)	–	–	11
alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés	3 fő (18,8%)	8 fő (11,1%)	5 fő (4,9%)	2 fő (4,4%)	–	18
szolgálati viszony megszüntetése	11 fő (68,8%)	50 fő (69,5%)	88 fő (85,4%)	41 fő (91,2%)	2 fő (100%)	192
Összesen	16 fő	72 fő	103 fő	45 fő	2 fő	238

10. számú táblázat

A válaszok tényleges szolgálati idő szerinti megoszlása

Szankciók	Tényleges szolgálati idő kategóriái (év)						Összesen
	–5	6–10	11–15	16–20	21–25	26–	
szóbeli figyelmeztetés	–	–	–	1 fő (2,1%)	–	–	1
írásbeli figyelmeztetés	2 fő (6,7%)	2 fő (4,9%)	–	–	2 fő (3,7%)	–	6
fizetés csökkentése	–	–	–	1 fő (2,1%)	3 fő (5,6%)	–	4
rendfokozatban visszavetés	1 fő (3,3%)	5 fő (12,2%)	–	–	–	–	6
egyéb szolgálati beosztásba helyezés	2 fő (6,7%)	5 fő (12,2%)	–	1 fő (2,1%)	3 fő (5,6%)	–	11
alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés	4 fő (13,3%)	4 fő (9,7%)	2 fő (4,8%)	5 fő (10,6%)	2 fő (3,7%)	1 fő (3,8%)	18
szolgálati viszony megszüntetése	21 fő (70,0%)	25 fő (61,0%)	40 fő (95,2%)	38 fő (83,1%)	43 fő (81,4%)	25 fő (96,2%)	192
Összesen	30 fő	41 fő	42 fő	46 fő	53 fő	26 fő	238

Az értékek ilyen arányú megoszlása véleményünk szerint arra vezethető vissza, hogy az életkor és a rendőri szolgálatban ténylegesen eltöltött idő nem feltétlenül vág egybe, mivel az állomány tagjai eltérő életkorban kezdik/kezdhetik meg a hivatásos jogviszonyt, és ezáltal egy-egy szolgálati időt jelölő kategóriába eltérő életkorú személyek is tartoznak. Megjegyzendő, hogy a szolgálati idő emelkedésével – egyezően az életkor előrehaladtával – egyértelműen fokozódik a korrupciós jellegű magatartás szankcionálásának az igénye az állományban, annak ellenére is, hogy a tendencia nem egyenletes (*az öt év vagy kevesebb szolgálati időt maguk mögött tudók hetven, a huszonhat évnél régebb óta szolgálók 96,2 százaléka jelölte a szolgálati viszony megszüntetését*). Az viszont joggal feltételezhető, hogy az öt évnél kevesebb ideje szolgálatot teljesítők összességében fiatalabbak, mint a legfelső kategóriába tartozók.

A válaszadók jövedelmi viszonyai, valamint a gyermekek száma érdemben nem befolyásolja a korrupcióra adandó szankciók alkalmazásának igényét. Ezzel szemben az iskolai végzettség kis-, a családi állapot viszont döntő mértékben határozza meg a véleményt.

A középiskolát végzettek 75, a főiskolai végzettségűek 85,1, az egyetemi végzettségűek 78,6 százaléka jelölte a korrupcióval érintett rendőr cselekményének szankcionálására a szolgálati viszony megszüntetését. Az adatok arra utalnak, hogy a középiskolai végzettségű, tiszthelyettesi, ezáltal döntően a végrehajtó állományban szolgálatot teljesítő rendőrök a legkisebb arányban alkalmaznának az elbocsátást a korrupció kapcsán. Mivel e tiszthelyettesi állomány döntően fiatal, így az átlagéletkora is alacsonyabb az egyéb iskolai végzettségűekhez képest, az adatok utalhatnak arra a korábban jelzett megállapításra, miszerint a korrupció elítélése az életkorral és a szolgálati viszony idejének emelkedésével változik.

A válaszok beosztás szerinti megoszlását a *II. számú táblázat* mutatja. Az adatok arra utalnak, hogy a vezetői szint emelkedésével is változik a korrupció szankcionálásának igénye az állományban. A beosztotti, végrehajtói állomány és a vele a napi szakmai munkában szoros kapcsolatban lévő alsóbb szintű vezetői réteg hasonló arányban jelölte a legsúlyosabb elmarasztalási lehetőséget (*80, illetve 78,9 százalék*). A vezetői szint emelkedésével arányban viszont növekedett a korrupcióval szemben kiszabásra javasolt elmarasztalás igényének mértéke is. A táblázat adatai alapján kijelenthető továbbá, hogy a vezetői szint emelkedésével arányban összességében szűkülnek a rendőri korrupció kapcsán alkalmazásra javasolt szankciók. A kutatásba bevont felső vezetői állomány esetében a résztvevők alacsony száma ellenére is megmutatkozik az egyöntetű álláspont.

11. számú táblázat

A válaszok beosztás szerinti megoszlása

Szankciók	beosztott	alsóbb szintű vezető	középvezető	felső vezető	összesen (fő)
szóbeli figyelmeztetés	–	–	1 fő (3,2%)	–	1
írásbeli figyelmeztetés	5 fő (3,0%)	1 fő (2,6%)	–	–	6
fizetés csökkentése	2 fő (1,0%)	2 fő (5,2%)	–	–	4
rendfokozatban visszavetés	5 fő (3,0%)	1 fő (2,6%)	–	–	6
egyéb szolgálati beosztásba helyezés	9 fő (5,5%)	1 fő (2,6%)	1 fő (3,2%)	–	11
alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés	13 fő (7,5%)	3 fő (7,9%)	2 fő (6,5%)	–	18
szolgálati viszony megszüntetése	132 fő (80,0%)	30 fő (78,9%)	27 fő (87,1%)	3 fő (100%)	192
Összesen	166 fő	38 fő	31 fő	3 fő	238

Véleményünk szerint a rendőri parancsnoki, vezetői állománynak – szolgálati beosztásából adódóan – nagyobb rálátása van/lehet a korrupcióra, például tudhat latenciában maradó, fel nem derített korrupciós magatartásokról, és önmagában ez a tény befolyásolhatja a véleményalkotásukat. Mivel a vezetői állomány szükségszerűen felsőfokú végzettségű kell hogy legyen, és a gyakorlat szerint idősebb is, így esetükben az iskolai végzettség és az életkor kapcsán feltárt tendenciák is érvényesülnek a korrupció megítélésekor.

Kimutattuk továbbá, hogy a válaszadók családi állapotja érdemben befolyásolja a rendőri korrupciós jellegű magatartást elbíráló szankciók igényét, ugyanis a hajadon/nőtlen személyek 64,2 (összesen 34-en), a házasok/élettársi közösségben élők 84,3 (összesen 140-en), az elváltak/özvegyek 100 százaléka (18-an) jelölte a szolgálati viszony megszüntetését.

Az adatok arra utalnak, hogy a családi állapot szerint eltérő erkölcsi és érzelmi értékrend alapján közelíti meg az állomány a rendőri korrupciót.

Az egyedül élők magánéletében jelenlévő függetlenség és a kizárólag önmagáért vállalt felelősség, valamint az érzelmi kötöttség hiánya kisebb általános erkölcsi elvárásai – és ezáltal magatartási – rendet alakíthat ki az egyénben az élet több területén, köztük a szolgálati tevékenység vonatkozásában is.

A párcapcsolatban élők esetében az érzelmi és egyéb területeken jelentkező felelősségek, kötelek viszont már a napi munkavégzés értékrendjét is alakítják, alakíthatják, ezáltal az egyén a rendőrszakmai munka összetevőire, például a tevékenység erkölcsi alapjaira is nagyobb figyelmet fordít. Ezzel magyarázható, hogy az egyedül élőkhez képest a párcapcsolatban élők súlyosabb problémának, ezért jobban elítélendőnek tartották a rendőri korrupciót, így nagyobb arányban jelölték a szolgálati viszony megszüntetését.

Az özvegyek és elváltak esetében a magánéleti helyzetből levezethető egyfajta érzelmi – talán a teljes környező világ iránt meglévő elutasító attitűdből fakadó – megközelítés jelentkezik a korrupció ilyen magas arányú szankcionálásának igényében.

Kiemelt kutatási szempont a válaszok szolgálati hely szerinti megoszlása (12. számú táblázat).

Az elmarasztalások megjelölt eloszlása egyértelműen arra utal, hogy a magasabb szintű szervezeti egységénél szolgálatot teljesítők súlyosabb büntetések kiszabását tartják megfelelőnek a korrupciónál, ez mind a jelölt lehetőségek eloszlása, mint a legsúlyosabb elmarasztalási lehetőség jelölési aránya alapján kijelenthető. Legkisebb arányban a helyi szervek beosztottai jelölték a szolgálati viszony megszüntetését, és ez az egyetlen kategória, ahol valamennyi lehetőségre jelölés történt. A szolgálati beosztás emelkedésével egye-

12. számú táblázat

A válaszok szolgálati hely szerinti megoszlása

Szankciók	Országos szintű rendőri szerv	Területi szintű rendőri szerv	Helyi szintű rendőri szerv	Összesen (fő)
szóbeli figyelmeztetés	–	–	1 fő (0,9%)	1
írásbeli figyelmeztetés	–	4 fő (4,2%)	2 fő (1,8%)	6
fizetés csökkentése	–	2 fő (2,1%)	2 fő (1,8%)	4
rendfokozatban visszavetés	–	3 fő (3,1%)	3 fő (2,7%)	6
egyéb szolgálati beosztásba helyezés	1 fő (3,3%)	4 fő (4,2%)	6 fő (5,4%)	11
alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés	3 fő (10,0%)	6 fő (6,2%)	9 fő (8,1%)	18
szolgálati viszony megszüntetése	26 fő (86,7%)	78 fő (80,2%)	88 fő (79,3%)	192
Összesen	30 fő	97 fő	111 fő	238 fő

nes arányban csökkenő „szankcióválasztás” egyértelműen megközelítésbeli különbségre utal a korrupció szankcionálásával kapcsolatban.

A megoszlás részben magyarázható a korábbiakban az életkor emelkedése kapcsán feltárt változó szankcionálási igény befolyásoló hatásával, mivel a „magasabb szervnél” dolgozók általában idősebbek is, mint egy-egy helyi szerv állománya. Az adatok ezen túlmenően részben azzal is indokolhatók, hogy a magasabb szervnél dolgozók – szükségszerűen – magasabb iskolai végzettségűek is, ennek szintén hatása van a korrupció megítélésére.

A magasabb szervnél szolgálatban lévőkre – a leírtakon túlmenően – az esetek többségében nagyobb szakmai ismeretanyag is jellemző, ezek között óhatatlanul jelen van a normaszegésekkel, köztük a rendőri korrupcióval kapcsolatos esetek akár hallomásból, akár a médiából történő nagyobb számú megismerése is, s ez a körülmény a jelenség megítélésére, annak szankcionálási igényére is hatást gyakorolhat.

A válaszok szolgálati ágak és szakszolgálatok szerinti megoszlását a 13. számú táblázat tartalmazza.

A táblázat adatai alapján a szolgálati viszony legnagyobb arányú jelölését a gazdasági szakszolgálat tagjai adták, de a cella kis száma miatt az eredmény nem mérvadó.

A korrupcióval kapcsolatban magas arányban jelölték a szolgálati viszony megszüntetését az ellenőrzési szakszolgálat tagjai. Ez arra vezethető vissza, hogy szakmai munkájuk – például korrupcióellenes tevékenységük – során gyakran szembesülnek a szakterület tagjai az átlagnál nagyobb arányban a rendőri korrupcióval. Ez a körülmény szükségképpen befolyásolja a véleményalkotásukat. Ugyancsak magas a határrendészeti állomány esetében a szolgálati jogviszony megszüntetésének jelölési aránya, ez az önértékelés kismértékben ellentétesnek tűnhet a publikáció megírása idején a szakterületet érintő korrupciós jellegű esetek előtérbe kerülésével.⁶ Ebben az összefüggésben értelmezve a szakterületi jelölések aránya visszavezethető egyfajta hárító, védekező mechanizmusra is a rendőri korrupció kapcsán.

Külön kiemelés érdemel, hogy – más kutatások által is igazolt módon⁷ – a rendőri korrupció szempontjából leginkább veszélyeztetett közrendvédelmi állomány a korrupció szankcionálására a legkisebb arányban javasolta a szol-

⁶ 2015. október 19-én a Záhonyi Határrendészeti Kirendeltség állományából 38, 2015. november 10-én pedig a Nagylaki Határrendészeti Kirendeltség állományából 11 hivatásos állományú rendőrrel szemben indult helyszíni ügyészségi akció alapján büntetőeljárás korrupciós cselekmények gyanúja miatt.

⁷ Sárközi Ferenc: A rendőri korrupció néhány sajátossága. *Belügyi Szemle*, 1999/10., 70–79. o.; Krözsel Károly: Korrupcióellenes közdelem. *Belügyi Szemle*, 2003/9., 62–67. o.

13. számú táblázat

A válaszok szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlása

Szolgálati ág/ szakszolgálat	Szóbeli figyel- meztetés	Írásbeli figyel- meztetés	Fizetés- csökken- tés	Rendfö- kozatban visszave- tés	Egyéb szolgálati beosztás- ba helye- zés	Alacso- nyabb be- osztásba helyezés	Szolgálati viszony megszün- tetése	Összes
bűnügyi szolgálati ág	1 fő (1,8%)	1 fő (1,8%)	2 fő (3,5%)	1 fő (1,8%)	2 fő (3,5%)	4 fő (7,0%)	46 fő (80,6%)	57 fő (100%)
közrendvédelmi szolgálati ág	–	–	–	3 fő (7,0%)	3 fő (7,0%)	6 fő (13,9%)	31 fő (72,1%)	43 fő (100%)
közlekedésrendészeti szolgálati ág	–	2 fő (6,3%)	1 fő (3,1%)	1 fő (3,1%)	1 fő (3,1%)	1 fő (3,1%)	26 fő (81,3%)	32 fő (100%)
határrendészeti szolgálati ág	–	–	–	–	2 fő (9,5%)	1 fő (4,8%)	18 fő (85,7%)	21 fő (100%)
igazgatásrendészeti szolgálati ág	–	1 fő (9,1%)	–	–	–	1 fő (9,1%)	9 fő (81,1%)	11 fő (100%)
személy- és objektum- védelmi szolgálati ág	–	–	1 fő (11,1%)	–	1 fő (11,1%)	1 fő (11,1%)	6 fő (66,7%)	9 fő (100%)
gazdasági szakszolgálat	–	–	–	–	–	–	5 fő (100%)	5 fő (100%)
humánigazgatási szakszolgálat	–	–	–	1 fő (5,3%)	1 fő (5,3%)	1 fő (5,3%)	16 fő (84,2%)	19 fő (100%)
hivatali szakszolgálat	–	2 fő (8,0%)	–	–	1 fő (4,0%)	1 fő (4,0%)	21 fő (84,0%)	25 fő (100%)
ellenőrzési szakszolgálat	–	–	–	–	–	2 fő (12,5%)	14 fő (87,5%)	16 fő (100%)
Összesen	1 fő (0,4%)	6 fő (2,5%)	4 fő (1,7%)	6 fő (2,5%)	11 fő (4,6%)	18 fő (7,6%)	192 fő (80,7%)	238 fő (100%)

gálati viszony megszüntetését, viszont legnagyobb arányban javasolták – a kérdőív utolsó előtti helyen felsorolt – alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezést.

Egyéb megállapítások

A kutatás során alkalmazott program lehetőséget adott arra is, hogy a kérdőív eltérő kérdéseire adott válaszokat is összevessük egymással. Ennek keretében a jelen tanulmányban vizsgált kérdést két másik – a kérdőív későbbi részében feltett – kérdés válaszaival vetettük össze.

Az egyik kérdés arra vonatkozott, hogy az állománynak van-e személyes tapasztalata a rendőri korrupcióról. A kérdőíven hat lehetőség közül kellett választani, többes jelölésre is lehetőség volt.⁸ A két jelzett kérdésre adott válaszok összevetése alapján állítottuk össze a 14. számú táblázatot.

14. számú táblázat

A kérdések összevetése alapján a válaszadók megoszlása

A felvetés	Válasz	A válaszadók közül a szolgálati viszony megszüntetését jelölők aránya (%)
Hallottam korrupciós esetről a szolgálati helyemen	igen	91
	nem	74
Hallottam korrupciós esetről más szolgálati helyen	igen	86
	nem	75
Volt olyan eset, amikor közvetlen kollégámat környékezték meg	igen	89
	nem	80
Volt olyan eset, amikor engem környékeztek meg	igen	88
	nem	80
Nincs személyes tapasztalatom a rendőri korrupcióról	igen	69
	nem	87

Az adatok arra utalnak, hogy azok közül, akik legalább hallomásból kapcsolatba kerültek a korrupcióval, nagyobb arányban javasolták a szolgálati viszony megszüntetését a jogsértés büntetésére, a jelölési arányuk minden esetben kilencven százalék közeli értéket mutat.

Azok közül, akiknek nincs korábbi személyes tapasztalatuk erről, lényegesen kevesebben jelölték a legsúlyosabb munkáltatói szankció szükségességét (69 százalék).

Az adatok alapján kijelenthető, hogy a korrupcióban való érintettség befolyással van a jelenség tárgyi súlyának, és ezáltal a vele szemben alkalmazott büntetés szükségességének a megítélésére.

A másik kérdés arra vonatkozott, hogy a megkérdezett elképzelhetőnek tartja-e, hogy valamelyik közvetlen kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon

⁸ A felsorolt lehetőségek a kérdőíven jelzett sorrend szerint: 1. hallottam korrupciós esetről a szolgálati helyemen; 2. hallottam korrupciós esetről más szolgálati helyen; 3. volt olyan eset, amikor közvetlen kollégámat környékezték meg; 4. volt olyan eset, amikor engem környékeztek meg; 5. nem rendelkezem személyes tapasztalattal a rendőri korrupcióról; 6. egyéb.

el a munkája/intézkedése kapcsán; a válaszok közül kizárólag egyet kellett megjelölni.⁹ A két kérdés összevetését a 15. számú táblázat tartalmazza.

15. számú táblázat

A kérdések összevetése alapján adott válaszok

A feltett kérdés	Válasz	A válaszadók közül a szolgálati viszony megszüntetését jelölők aránya (%)
Elképzelhetőnek tartja-e, hogy valamelyik közvetlen kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon el a munkája/intézkedése kapcsán?	igen	77
	nem	81

Az adatok alapján azok közül, aki feltételezték közvetlen kollégájuk korrupcióban történő közreműködését, csupán 77 százalék jelölte a szolgálati viszony megszüntetését a jelenség büntetésére.

Ez a kérdés abban különbözik az előzőtől a korrupció megközelítése szempontjából, hogy az első konkrét tapasztalatot, a második pedig feltételezést vizsgál. Álláspontunk szerint, a korrupcióval kapcsolatban a konkrét tapasztalás következtében megjelenő elutasítást „felülírja” a kollegialitás akkor, amikor csak fikcióról van szó. A jelenség nagyrészt magyarázható a katonai jellegű szervezet esetében meglévő, az átlagnál nagyobb mértékű összetartással, bajtársiassággal.

Kijelenthető, hogy a rendőri állomány esetében a korrupció elítélését – ezáltal nagyobb arányú büntetésének igényét – a személyes tapasztalat jelentősebb mértékben befolyásolhatja, mint a jelenség kapcsán felvetett fikciók.

Összegzés

Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy az állomány milyen büntetést tart ideálisnak a rendőri korrupció kapcsán. Ennek érdekében a vizsgálat céljából összeállított kérdőívek adatait több szempont szerint értékeltük. A megkérdezettek összetétele alkalmas volt arra, hogy válaszaik alapján mérvadó megállapításokat lehessen tenni.

A válaszadók jelentős része, közel ötöde a korrupciós magatartás büntetésére nem tartotta szükségesnek a szolgálati viszony megszüntetését, vagyis a bűnelkövetőt állományban tartaná.

⁹ A felsorolt lehetőségek a kérdőíven jelzett sorrend szerint: 1. igen, 2. nem.

Megállapítottuk, hogy a rendőri állomány esetében a korrupció büntetésének igényét, ezáltal az alkalmazandó szankció mértékét több tényező befolyásolja.

A válaszok kemény változók szerinti bontásában kimutattuk, hogy a nők nagyobb arányban jelölték a korrupció kapcsán a legsúlyosabb büntetést. Az állomány ez irányú véleményére befolyással van az iskolai végzettség és a családi állapot is. Feltártuk, hogy a korrupció szankcionálásának igényét az életkor emelkedése egyértelműen fokozza, ez az összefüggés a tényleges szolgálati idő vonatkozásában nem mutatkozott meg ilyen egyértelműen. Ennek oka, hogy a két kategória nem minden esetben fedi le egymást.

Igazoltuk, hogy a vezetői beosztásban, valamint a magasabb szintű szervnél szolgálatot teljesítők büntetnék legsúlyosabban a rendőri korrupciót, amit részben a magasabb életkor, részben az iskolai végzettség indokol. Esetükben tehát a jelenség megítélésében fontos befolyásoló tényező a magasabb beosztással együtt járó magasabb iskolai végzettség, továbbá a nagyobb szakmai tapasztalat is.

Kimutattuk, hogy a rendőr esetében az aktuális szolgálati ág és a szakszolgálat jellege hatással van a korrupció büntetésének igényére. Szakmai tevékenységükből adódóan az ellenőrzés területén dolgozók jelölték legnagyobb arányban a szolgálati viszony megszüntetését e magatartás kapcsán. A korábbi korrupciókutatásokban legveszélyeztetetebbek jelölt közrendvédelmi állomány viszont legkisebb arányban gondolta azt, hogy a korrupciós cselekményt elkövető rendőr elbocsátása indokolt.

Feltártuk, hogy a rendőr korábbi személyes érintettsége befolyásolja a korrupcióval kapcsolatos attitűdjét, és a magatartás büntetési mértékének egyéni meghatározását.